

За мен бе любопитно как мианмарските лидери гледат на китайската дългосрочна стратегия. Дали и те, подобно на мнозина на Запад, виждат в Китай една бъдеща „капиталистическа“ страна, стремяща се към мирно развитие в рамките на международната общност?

Мичъл ми каза, че местните интелектуалци споделят възгледите на Ли Куан Ю [Ли Гуаняо], 87-годишния бивш премиер на Сингапур и един от най-уважаваните азиатски лидери. Смятан от мнозина за „баща на сингапурското чудо“, Ли си спечели огромни симпатии и на запад. Никсън го сравняваше с Чърчил, Дизраели и Гладстоун, а Буш старши и Клинтън се възхищаваха от политическата му далновидност. Куриозното бе, че никой на запад не обърна особено внимание на мнението му за Китай.

Един мианмарски държавен служител ми каза, че в Щатите е излязла нова книга за Ли, която се предлагаше и тук, в Рангун – в петзвездния „Странд Хотел“, една внушителна викторианска сграда, построена през колониалния период и днес приемана като „реликт“ от една вече залязла западна империя.

В предговора си редакторите, харвардските професори Грeъм Алисън и Робърт Блакуил, пишеха, че „китайският възход е нещо, което Ли несъмнено познава по-добре от всеки друг страничен наблюдател или анализатор“. Прегледах щателно книгата и установих, че Ли наистина е наясно със стратегията на Китай, защото е наблюдавал тази страна в продължение на десетилетия, и то много преди повечето на запад да започнат да ѝ обръщат внимание.

Впрочем Ли казва нещата в прав текст: „Целта на Китай е да стане най-голямата сила в света и да го приемат именно в това му качество, а не като почетен член на Запада. [...] Централно място в представите му заема неговият свят преди колонизацията и свързаните с нея експлоатация и унижения.“ Пекин, добавя той, умело се възползва от възделенията на китайския народ и ситуацията след „Тиенанмън“⁸⁹: „Ако очаквате, че в Китай ще избухне някаква демократична революция, вие горчиво се заблуждавате. Китайският народ иска не друго, а възроден Китай. В едно интервю, включено в книгата, му задават въпроса как Китай ще стане № 1, а той отговаря така: „Най-голямото му предимство е не военната мощ, а икономическото влияние, което упражнява. [...] И това влияние ще продължи да расте, за да надвиши в един момент и американското.“

Ли очевидно познава най-важните елементи на Маратонската стратегия, макар и да смята, че до китайската световна доминация остава още много време. „Китайците много добре са си направили сметката, че ако поддържат тезата за „мирния възход“ и се борят за първото място в икономически и технологически план, те просто няма как да загубят. А и директните предизвикателства към една по-могъща и технологически по-развита страна като Съединените щати биха провалили този възход. Китайският подход е представен в телевизионния сериал „Възходът на Великите сили“, създаден по поръчка на ККП. [...] Убеден съм, че китайското ръководство е извлякло една ценна поука – ако се надпреварваш с Америка във въоръженията, ще загубиш. Просто ще банкрутираш. За да избегнеш този развой, сведи глава и се усмихвай поне 40–50 години.“

Признавам, че аз едва ли бих го формулирал по-добре. Успокоява ме това, че си имам поне един съмишленик...

Ли Куан Ю си спечели адмирации и от двете ни основни партии, и от света като цяло, но отрезвяващите му прогнози за бъдещото китайско развитие бяха посрещнати с остри възражения от западните експерти по Китай. Тази реакция си има причини. Първо, критиците се дразнят от това, че Ли иронизира техните самозалъгвания и празни предположения, че Китай или ще се провали в опита си да стане № 1, или ще се превърне в демокрация от западен тип. Втората причина е, че Китай продължава да скромничи и да омаловажава оптимистичните прогнози за развитието му. И трето, Китай едва ли скоро ще започне да отправя открити заплахи към Запада. Аз обаче съм склонен да се съглася с Ли. И прогнозите ми за бъдещето „могъщество“ на Китай се отнасят за 2049 г. Което пък подсказва, че има достатъчно време да се реализират и 12-те стъпки, които представих по-горе.

Проблемът е, че повечето западни коментари са със сензационен привкус. Най-често чуваме, че Китай се кани да завладее света и да наложи своята доминация с военна сила – все неща, които са невъзможни в близко време. Харвардският политолог Джоузеф Най е напълно прав, когато предупреждава: „Най-голямата опасност за нас е в това, че надценяваме Китай – а и Китай се самонадценява. Всъщност в нито едно отношение Китай не се е доближил до Съединените щати. Тъкмо това преувеличаване на неговата мощ, което в Америка буди страх, а в Китай – възгордяване, е и най-голямата опасност, пред която сме изправени.“

Всъщност този арогантен и агресивен Китай, който провокира съседите си и ги подтиква да се коалират, помага тъкмо на Америка в по-дългосрочен план. Да си припомним един известен афоризъм на Наполеон Бонапарт: „Никога не пречи на врага си, когато прави грешки.“ Но това не е и довод в полза на бездействието.

Да се състезаваш с Китай в дългосрочен план означава да си наясно с неговите амбиции – и да го критикуваш, когато действията му нарушават общоприетите международни норми. Поне според мен, това би могло да стане и с помощта на някои техни идеи от периода на Воюващите царства, които нагледно показват богатството и оригиналността на китайската стратегическа мисъл. Безспорно и 12-те стъпки, които предложих, биха могли да предизвикат търкания с Китай. Моите колеги често предупреждават, че не бива да критикуваме остро Китай, защото това ще предизвика още по-остра ответна реакция. Бих им припомнил една мисъл на Аристотел, че най-лесният начин да избегнеш критиката е: „Не казвай нищо, не прави нищо и... бъди нищо.“

За да успее, пекинската стратегия за изместването на Съединените щати като доминираща геополитическа сила се нуждае от американската добронамереност и помощ. С други думи, китайските стратегии очакват Америка да се държи като Великобритания по време на постепенния американски възход – и залеза на Британската империя. Затова полагат и такива усилия за изграждането на по-благовиден имидж пред Запада. В „Китайската мечта“ [Джунгуо мън, 2010 – вж. и Глава I] Лиу Минфу препоръчва точно това – Китай по-активно да влияе върху американските представи. Или ако използваме неговите думи, да направи

така, че Америка да стане за Китай „не сатана, а ангел“. Аналогични тези ще открием и в по-ранната творба (от 2003 г.) на четирима видни ин пай, озаглавена красноречиво „Новата епоха на Воюващите царства“ (Син Джангуо шъдай). И други „ястреби“ повтарят, че идващите десетилетия ще са изпълнени не с класическите войни за териториални придобивки, а с икономически и търговски съперничества, валутни игри и създаване на геополитически съюзи.